

BÀRCINO

- Història
 - La ciutat
- Trama urbana
Domus / Termes
Fòrum / Temple
Aqüeductes
Necròpoli
Muralles

Història

La fundació de Barcelona, malgrat les llegendes que l'atribueixen a Hèrcules o les hipòtesis a favor de la cèlebre nissaga cartaginesa dels Barca, es va produir com una colònia de dret romà, segons tots els indicis arqueològics i les fonts clàssiques. Bàrcino, amb el nom oficial complet de *Colonia Iulia Augusta Paterna Fauentia Barcino*, va ser fundada per l'emperador August cap a l'any 14 aC, un cop acabades les guerres càntabres i en plena reforma administrativa i viària del nord-est de la península. És, per tant, una fundació tardana respecte de les altres ciutats romanes de l'actual Catalunya.

La ciutat

La ciutat es va alçar damunt un petit turó anomenat en l'edat mitjana mont Tàber (15 m. sobre el nivell del mar), enmig del fèrtil pla situat entre els rius Llobregat i Besòs i entre la serra de Collserola i el mar. El territori (*ager*) va ser objecte d'una parcel·lació o centuriació entre els colons i d'una intensa explotació agrícola per mitjà de nombroses *uillae*. Una dels produccions més comercialitzades de la zona era el vi, però també s'hi van conrear cereals. Es van practicar també la pesca, en la qual destacaven per la seva fama les ostres. Altres recursos presents en el territori van ser el ferro de les mines de Gavà i el gres de Montjuïc, el material constructiu per excel·lència per a la major part de les edificacions de Bàrcino. El comerç va ser un altre motor econòmic de la ciutat. En aquest sentit cal destacar que el Llobregat era una important via de comunicació cap a l'interior.

Trama urbana

L'extensió de la colònia, delimitada per unes muralles amb torres i quatre portes, no superava les deu hectàrees. S'hi va respectar l'estructura habitual de les fundacions romanes: el seu recinte era rectangular, tot i que amb els angles retallats per adaptar-se al relleu del turó. Els dos carrers principals partien de les quatre portes i formaven una creu: el *decumanus Maximus* s'estenia sobre l'eix muntanya-mar ara ocupat pels actuals carrers del Bisbe, de la Ciutat i del Regomir, mentre que el *cardo Maximus* seguia l'eix perpendicular al primer (Besòs-Llobregat),

corresponent als actuals carrers de la Llibreteria i del Call. Tant els carrers principals com els secundaris (*decumani* i *cardines minores*) eren originàriament amples, amb clavegueres, i formaven una quadrícula.

Els primers colons van ser d'origen italià. La població era reduïda, d'uns 2000 habitants com a màxim. Tant per la seva població com per la seva extensió, la mida de la ciutat era petita respecte d'altres fundacions augústees, malgrat la magnificència del seu espai públic (fòrum i temple). Això s'explica segurament perquè des de bon principi va ser concebuda com un centre administratiu i religiós d'una àrea més àmplia, que abraçaria altres nuclis urbans preexistents i vil·les de la Laietània.

Domus / Termes

S'han trobat restes de diversos habitatges del tipus *domus*, sobretot sota la Plaça del Rei i els seus voltants (actualment visibles al Museu d'Història de la Ciutat), el carrer del Bisbe Caçador i la plaça de Sant Miquel. D'altres cases privades se'n van poder rescatar bells mosaics com els de les tres Gràcies i la cursa de circ. En canvi no s'han localitzat, per ara, *insulae*. Les termes públiques, ara sota la mateixa plaça de Sant Miquel, van ser donades a la ciutat per la família Minici Natal el 125 dC. Aquesta família, pròxima a l'emperador, va ser una de les més notables de la Barcelona romana i va accedir a la categoria social més elevada, la classe senatorial. Fins i tot consta que Luci Minici Natal va participar amb una quadriga en els Jocs Olímpics del 129 dC.

Fòrum / Temple

El fòrum de Bàrcino es trobava en la confluència del *Decumanus Maximus* amb el *Cardo Maximus* i abraçava un ampli espai situat aproximadament entre els carrers de la Llibreteria, de la Pietat, de Sant Domènec del Call i de la Freneria, incloent l'actual palau de la Generalitat. S'hi alçava un gran temple, construït a l'últim quart del segle I aC i probablement dedicat al culte imperial. Era un temple de planta rectangular, hexàstil (6 x 11 columnes) i perípter, amb dues columnes *in antis*. Avui se'n conserven quatre columnes i un part del *podium* de l'angle est (carrer Paradís). No hi ha constància que hi hagués cap edifici d'espectacles.

Aqüeductes

Dos aqüeductes subministraven aigua a la ciutat: conflueixen a la muralla al costat de la porta de l'actual plaça Nova, on se n'han conservat restes que han permès una reconstrucció d'una arcada d'un d'ells. Al carrer Duran i Bas se n'ha descobert un tram de quatre arcades. Així mateix el record dels aqüeductes ha perdurat en els noms d'alguns carrers (Arcs, Voltes...). L'aigua que fornien els aqüeductes provindria per l'un de Collserola i per l'altre del Besòs.

Necròpoli

Com era habitual en les ciutats romanes les vies properes que hi accedien estaven flanquejades per àrees d'enterrament, com encara és possible veure-ho a la necròpolis de la plaça de la Vila de Madrid, que conserva 85

elements funeraris, sobretot del segle II dC al III, els quals abracen els tipus més freqüents de sepultura romana de categoria humil: *cupae*, ares, esteles, cobertures de *tegulae* o d'àmfora o fosses.

Muralles

De totes les restes romanes conservades a Barcelona sens dubte les més impressionants són les muralles. La muralla fundacional va ser àmpliament reforçada al segle IV dC, un moment d'esplendor econòmic per a la ciutat però d'inestabilitat política i militar per a l'Imperi. Pràcticament es manté el mateix perímetre de la primera muralla, però se n'augmenta l'alçada (que arriba als 9 m), se'n dobla l'amplada (fins als 4 m) i s'hi afegeix un gran nombre de torres fins a atènyer les 78. Les quatre portes també es reformen: resten en part les dues *decumanes* (plaça Nova i carrer Regomir), amb tres obertures (dues per als carros i una per als vianants). Per refer la muralla es van fer servir molts materials de tombes i altres construccions en desús, alguns dels quals s'han pogut recuperar. Actualment en nombrosos punts del casc antic es poden veure trams més o menys extensos de la muralla romana, sovint dissimulada per palaus medievals i altres construccions que van reaprofitar les seves estructures. Els llocs on es veuen les restes de la muralla romana (i els edificis que s'hi recolzen) són: plaça Nova (Palau del Bisbe, Casa de l'Ardiaca, Pia Almoina), plaça de Ramon Berenguer (Capella de Santa Àgueda, Palau Reial), carrer de la Tapineria, carrer del sots-tinent Navarro (Palau Requesens), plaça dels Traginers, carrer del Correu Vell, carrer del Regomir (Pati Llimona), carrer d'Avinyó, carrer del Call, carrer dels Banys Nous i carrer de la Palla.

La nova fortificació i la seva situació estratègica va donar a Bàrcino un paper més important en el període final de l'antiguitat, passant per davant de la capital romana tradicional, Tàrraco. Així va esdevenir capital del regne visigot (415, 507-510 i 531-548). D'altra banda, el cristianisme es va fer cada volta més present: del segle V és la primera basílica cristiana coneguda, de la qual es poden veure les restes (tres naus i el baptisteri) sota la catedral i el Palau Reial.

Plànol de Bàrcino

Quadriga (detall del mosaic del circ, segle IV dC, Museu d'Arqueologia de Catalunya, Barcelona)

Maqueta de la reconstrucció del temple,
construït a finals del segle I aC
(Museu d'Arqueologia de Catalunya, Barcelona))

Les úniques quatre columnes que resten del temple
(dins el al Centre Excursionista de Catalunya, C. Paradís, 11)

Necròpolis de la plaça de la Vila de Madrid

Les quatre arcades que resten de l'aqüeducte de la Barcelona romana al carrer de Duran i Bas, conservades en la paret d'una casa però en l'actualitat en una situació ben lamentable

Quatre de les torres de la muralla romana, ara incorporades a la Casa de l'Ardiaca i el Palau del Bisbe, a la plaça Nova. Les dues semicirculars emmarcaven una de les portes de la ciutat, que donava pas al *Decumanus Maximus* (avui C. del Bisbe). S'hi pot veure també una arcada reconstruïda d'un dels aqüeductes.

La muralla romana al carrer del sots-tinent Navarro, amb la volta medieval del Palau Requesens, actualment seu de la Reial Acadèmia de Bones Lletres.

[Més imatges de la Barcelona romana](#)

